

Roxana BĂDÎRCEA

**IDENTIFICAREA FACTORILOR DE RISC
ȘI STIMULATORI AI INTEGRĂRII ROMÂNIEI
ÎN UNIUNEA ECONOMICĂ ȘI MONETARĂ**

**EDITURA UNIVERSITARIA
Craiova, 2013**

Referenți științifici:
Prof.univ.dr. Laura Mariana CISMAȘ
Prof.univ.dr. Marin OPRÎTESCU

Copyright © 2013 Universitaria
Toate drepturile sunt rezervate Editurii Universitaria

Descrierea CIP a Bibliotecii Naționale a României

BĂDÎRCEA, ROXANA

**Identificarea factorilor de risc și stimulatori ai integrării
României în Uniunea Economică și Monetară / Roxana Bădîrcea. -
Craiova : Universitaria, 2013**

Bibliogr.

ISBN 978-606-14-0649-4

339.923(4:498)

336.7(4)

Acknowledgment: Această lucrare a fost finanțată din contractul POSDRU/89/1.5/S/61968, proiect strategic ID 61968 (2009), cofinanțat din Fondul Social European, prin Programul Operațional Sectorial Dezvoltarea Resurselor Umane 2007 – 2013.

Apărut: 2013

TIPOGRAFIA UNIVERSITĂȚII DIN CRAIOVA

Str. Brestei, nr. 156A, Craiova, Dolj, România

Tel.: +40 251 598054

Tipărit în România

CAPITOLUL I

CREAREA UNIUNII ECONOMICE ȘI MONETARE

1.1. Transformarea Sistemului Monetar European în Uniune Monetară

Succesele realizate de SME în planul dezvoltării economice și realizării obiectivelor politicii monetare au creat condițiile necesare pentru reluarea dezbaterilor referitoare la constituirea Uniunii Monetare cu o singură monedă europeană. Se apreciază că în spatele acestui deziderat s-a găsit și dorința Franței de a căpăta o poziție și greutate mai mare în realizarea politicii monetare a Uniunii Europene.

Progresele înregistrate pe linia finalizării procesului de realizare a pieței unice au încurajat președintele Jacques Delors în concretizarea inițiativei sale de creare a Uniunii Economice și Monetare.

În Raportul Delors găsim în mare aceleași concluzii ca și în Planul Werner. Delors se pronunță pentru amendarea Tratatului de la Roma pentru a institui un sistem independent de bănci centrale care puteau să funcționeze fără instrucțiuni de la guvernele naționale sau instituțiile comunitare și ale cărui funcțiuni erau asigurarea stabilității prețurilor și a raporturilor de schimb în zona unicei valute europene. În schimb, față de Planul Werner, care propunea constituirea unei autorități bugetare supranaționale, Raportul Delors stabilea reguli obligatorii de comportare vizând prevenirea deficitelor bugetare excesive.

Raportul Delors stabilea ca începerea primei etape a U.E.M. să aibă loc la 1 iulie 1980. Odată cu începerea acestei prime faze, au fost eliminate toate restricțiile în ce privește circulația banilor și a capitalurilor între statele membre (cu câteva excepții) și s-a intensificat cooperarea între băncile centrale în cadrul comitetului de președinți ai băncilor centrale. Dacă în ceea ce privește liberalizarea circulației capitalului, conform doctrinei sale liberale, guvernul londonez se arăta tot mai favorabil, el avea totuși o atitudine rezervată vis-a-vis de proiectul cu privire la uniunea monetară ce implica o punere în comun a suveranităților naționale. Nici guvernul german nu a acceptat cu ușurință moneda unică, menită să substituie marca, și alte monede naționale, decât după ce i s-a garantat că moneda unică va fi cel puțin la fel de puternică ca marca germană. Totodată, guvernul german a solicitat ca partenerii să aprobe următoarele dispoziții: independența viitoarei bănci centrale europene; convergența politicilor bugetare; interdicția

deficitelor publice și finanțarea lor pe cale monetară; sancțiuni împotriva țărilor care refuzau să se supună deciziilor comunitare.

Aceste obiective trebuiau să fie fundamentate în care scop a avut loc, în decembrie 1990. *Conferința interguvernamentală despre U.E.M.*, care a aprobat statutul sistemului european de bănci centrale, cuprinzând o Bancă Centrală Europeană (B.C.E.) și băncile centrale existente în fiecare țară din U.E. Banca Centrală Europeană urma să răspundă de politica monetară comună și de valutele fixe irevocabile care aveau să fie înlocuite în cele din urmă de o valută europeană unică. S-a realizat și acordul ce viza evitarea deficitelor bugetare prea mari, în statele membre: în principiu, deficitul bugetar al unei țări nu trebuia să depășească 3% din PIB, iar datoria guvernului trebuia să fie redusă treptat la 60% din PIB. În aceste limite, politica bugetară rămânea în întregime o problemă națională a fiecărui stat. Acordul vine cu precizări în plus și anume: țările care nu aveau un deficit bugetar excesiv vor avea permisiunea să participe la Uniunea Monetară dacă îndeplinesc încă trei criterii: inflația să nu fie mai mare de 1,5% decât cea a celor trei țări UE cu cea mai redusă creștere de prețuri; ratele dobânzii să nu fie mai mari de 2% decât cea existentă în aceleași țări menționate; rata de schimb în cadrul S.M.E. să nu fi fost devalorizată timp de trei ani.

Negocierile au fost finalizate în decembrie 1991 prin adoptarea Tratatului de la Maastricht care a prevăzut contopirea tuturor acordurilor referitoare la U.E.M. într-un singur acord, *Tratatul Uniunii Europene*, iar criteriile mai înainte prezentate au devenit *criteriile de convergență de la Maastricht*.

Referitor la importanța Tratatului de la Maastricht (7 februarie 1992) pentru realizarea Uniunii Economice și Monetare, Jacques Delors aprecia: "Paralelismul indispensabil între economic, social și monetar, legătura irevocabilă între ultima fază între monede, gestiunea comună a anumitor politici și abandonarea suveranității ce decurge din aceasta, toate acestea vor fi realizate prin UEM, ambiția economică profundă politică și totodată embrionul clar al unei veritabile Comunități de destin."¹

Convergența nominală și reală a economiilor vest europene presupunea stabilitatea prețurilor, finanțe publice "sănătoase" cursuri de schimb stabile, evoluția veniturilor reale, a șomajului, precum și alți indicatori privind domeniul macroeconomicului.

¹ Jacques Delors, Discurs în fața Parlamentului European, Buletin C.E.E., 13 februarie 1992.

Procesul de convergență a țărilor a fost abordat în cadrul U.E. în două direcții: *de către organismele comunitare* (Comisia U.E. și Consiliul de Miniștri) prin adoptarea unui cadru general pentru desfășurarea procesului de convergență: *de către guvernele naționale*, prin implementarea cadrului general mai sus menționat și prin luarea de măsuri specifice pentru a îndeplini cerințele criteriilor de convergență.

Totodată, Tratatul de la Maastricht a stabilit și *principiile ce stau la baza politicii financiare*², interzicerea finanțării directe de către banca centrală sau accesul la finanțare în condițiile favorizante a deficitelor publice; clauza potrivit căreia fiecare stat membru este responsabil pentru finanțarea datoriei sale publice, chiar și în cazul unei crize financiare; statele membre sunt obligate să evite deficitele bugetare excesive, maxim de 3%.

Tratatul preconiza o a doua etapă de tranziție a S.M.E. către Uniunea Monetară, care a început la 1 ianuarie 1994 cu constituirea *Institutului Monetar European*, în cadrul căruia băncile naționale centrale lucrează împreună și fac pregătirile necesare pentru etapa finală a U.E.M. Rolul I.M.E. consta în pregătirea celei de-a treia fază a uniunii economice și monetare, în principal convergență indicatorilor macroeconomici de bază și armonizarea instrumentelor de politică monetară.

1.2. Etapele realizării Uniunii Monetare Europene

Adoptat în iunie 1989 la Madrid, planul Delors a prescris etapele formării uniunii, în final vizându-se ca monedele fiecărei țări comunitare să fie fixate irevocabil din punctul de vedere al parității reciproce, fiind ulterior adoptată o monedă unică.

Condițiile unei Uniuni Monetare, așa cum sunt ele definite în Raportul Werner sunt următoarele: convertibilitatea totală și ireversibilă a monedelor între ele; liberalizarea completă a mișcărilor de capital și totala integrare a piețelor financiare; fixarea irevocabilă a parităților și eliminarea marjelor de fluctuație. Totodată, s-a estimat că ECU va avea potențialul necesar pentru a evolua către o monedă comună, dar a respins cu fermitate propunerile de a utiliza o monedă paralelă ca mijloc de accelerare a procesului de unificare monetară.

Adoptarea de către Consiliul European de la Madrid din 26-27 iunie 1989 a Raportului Delors a dus la propunerea creării Uniunii Economice și

² Tratatul de la Maastricht, articolele 104, 104a, 104b, 104c.

Monetare în trei etape.³ Conform acestui raport, deliberările asupra Uniunii Economice și Monetare trebuiau să aibă în vedere trei orientări principale:

- convergența între politicile economice și monetare ale Uniunii, între cele două componente ale ei trebuind să existe un echilibru total;
- subsidiaritatea, care presupune intervenția Comunității în domeniile care nu țin de competențele ei, numai în situația în care statele membre nu pot rezolva obiectivele propuse la nivel comunitar;
- desfășurarea treptată, în trei etape, a procesului de creare a Uniunii.

Reuniunea la nivel înalt a Comunității Economice Europene care a avut loc la 10 decembrie 1991 la Maastricht (Olanda) a decis cea mai importantă reformă din istoria celor 35 de ani de existență a Pieței Comune. La această reuniune, șefii de stat și de guvern ai țărilor membre ale CEE au căzut de acord asupra proiectului de tratat cu privire la Uniunea Economică și Monetară și introducerea monedei unice euro.

Trebuie făcută distincția că o monedă comună nu este același lucru cu o monedă unică. Prima subzistă împreună cu celelalte monede naționale. De exemplu, unitatea de cont ECU creată prin Sistemul Monetar European este o monedă comună. Moneda euro creată prin tratatul de la Maastricht este o monedă unică.

Prima etapă a UEM s-a întins de la 1 iulie 1990 și până la 31 decembrie 1993. În această etapă toate măsurile pregătitoare adoptate înainte de tratatul de la Maastricht au fost finalizate, presupunând liberalizarea totală a circulației capitalurilor în Uniune, dezvoltarea mijloacelor destinate să corecteze dezechilibrele între regiunile europene, convergența macroeconomică pe fondul supravegherii multilaterale a politicilor economice ale statelor membre. Restricțiile existente asupra mișcării libere a capitalurilor în interiorul UE și în relațiile cu țările terțe au fost înlăturate. O atenție deosebită s-a acordat procesului de convergență macroeconomică în cadrul UE, statele membre adoptând programe multianuale de convergență conținând obiective specifice pentru variabilele bugetare și inflație. Aceste programe aveau menirea de a asigura atingerea unor performanțe macroeconomice sustenabile pe termen lung, o inflație redusă, finanțe publice sănătoase, stabilitatea ratelor de schimb pentru statele membre ca premisă a adoptării unei monede unice.⁴

³ Hitris T., *European Union Economics*, Prentice Hall Europe, 1998, p.140-177.

⁴ *The EURO: explanatory notes*, by Directorate General II – Economic and Financial Affaires, 1998-2000

În acest context, s-a prevăzut înființarea Sistemului European al Băncilor Centrale, format din Banca Centrală Europeană și băncile centrale ale statelor membre, mecanism devenit funcțional. BCE este singura abilitată să emită bilete de bancă în UE. Statele membre puteau emite monede, în volumul aprobat de BCE. Pentru coordonarea politicilor statelor membre, pe lângă BCE funcționează un comitet monetar cu caracter consultativ.

Tratatul de la Maastricht semnat pe 7 februarie 1992, conturează o strategie de realizare a UEM axată pe două aspecte. În primul rând stabilește *etapele* pe care trebuie să le urmeze statele membre pentru a participa la Uniunea Economică și Monetară, iar în al doilea rând precizează *condițiile (criteriile)* pe care trebuie să le îndeplinească participanții.

A doua etapă a UEM a început la 1 ianuarie 1994 și s-a încheiat la 31 decembrie 1998. Rațiunea acestei etape a constat în pregătirea statelor candidate pentru euro. Principala modificare instituțională a constat în înființarea Institutului Monetar European (IME) cu sediul la Frankfurt. IME a fost precursorul actualei Bănci Central Europene (BCE) și principalul său rol a fost de a defini cadrul logistic, organizațional și legislativ necesar în perspectiva operaționalizării BCE la începutul celei de a treia etape a UEM. De asemenea, IME a fost responsabil cu întărirea coordonării politicilor monetare naționale până la unificarea acestora în cadrul politicii monetare a BCE, în acest scop adoptând recomandări pentru băncile centrale ale statelor candidate la Uniunea Economică și Monetară.

Principalele evoluții în această etapă au fost:

➤ adoptarea legislației privind interzicerea finanțării activităților din sectorul public prin mijloace monetare (credite acordate de banca centrală entităților publice) sau achiziționarea directă de către acestea a titlurilor de îndatorare ale guvernelor; această prohibiție se aplică de către BCE de la 1 ianuarie 1999;

➤ adoptarea cadrului legal care va permite un acces privilegiat al autorităților publice la instituțiile financiare;

➤ solicitarea ca statele membre să evite deficitele guvernamentale excesive (definit ca o combinație de deficit public mai mare de 3% din PIB și o datorie publică mai mare de 60% din PIB în condiții economice normale), solicitare întărită de o procedură prin care Consiliul monitorizează performanțele bugetare ale statelor membre și recomandă măsuri corective dacă un deficit excesiv persistă;